

Bøyning av regelrette verb

Det finnes fire grupper regelrette verb. Disse fire gruppene har ulike endelser:

	infinitiv	presens	preteritum	perfektum
Gruppe 1	å kaste	kaster	kastet	har kastet
Gruppe 2	å lese	leser	leste	har lest
Gruppe 3	å leve	lever	levde	har levd
Gruppe 4	å bo	bor	bodde	har bodd

Verbtidene

infinitiv*	å kjøpe
presens	kjøper
preteritum	kjøpte
perfektum	har kjøpt
pluskvamperfektum	hadde kjøpt
1. futurum	skal / vil / bør / må / kan kjøpe
2. futurum	skal / vil / kan / bør / må ha kjøpt
1. kondisjonalis	skulle / ville / kunne / burde / måtte kjøpe
2. kondisjonalis	skulle / ville / kunne / burde / måtte ha kjøpt

* Infinitiv er egentlig ikke en verbtid, men vi tar med infinitiv her for oversiktens skyld.

Verbformene

infinitiv	å danse
presens partisipp	dansende
perfektum partisipp	danset
imperativ	dans!

Bruken av verbtidene

Presens brukes ... (jeg danser)

1. om noe som skjer her og nå: *Jeg sitter her og leser i en bok.*
2. om noe som vanligvis skjer, eller som gjentar seg regelmessig: *Bussen kommer for sent hver morgen.*
3. om noe som er tidløst / som ikke er tidsbestemt: *Kristiansand ligger i Sør-Norge.*
4. om framtid: *Snart er det jul.*
5. i historisk presens: *Krigen varer i to år, og mange liv går tapt.* (Historisk presens brukes gjerne for å gjøre historier og fortellinger mer levende, aktuelle og nærværende.)

Preteritum brukes ... (jeg danset)

1. om handlinger i fortid som er avsluttede: *Han bodde her da han var liten.*
2. om handlinger i fortid ved bestemt tid: *Han flyttet herfra i fjor. / Han kom for to timer siden.* (Obs. Preteritum brukes ofte ved adverbene for ... siden.)
3. for å understreke noe i nåtiden: *Du var så fin!* (Dette er her og nå.) / *Maten var god.* (Dette blir sagt mens man sitter og spiser.) / *Dette var gøy.* (Dette sier man mens man opplever det.)
4. for å uttrykke noe hypotetisk: *Hvis jeg var deg, ville jeg ha solgt huset med en gang. / Selv om du ga meg en million kroner, ble jeg ikke med.*
5. for å være høflig: *Kunne jeg låne telefonen?* (Dette blir sagt av en person her og nå.) / *Jeg lurte på om dere hadde flere bukser på tilbud igjen?*

Perfektum brukes ... (jeg har danset)

1. om handlinger som er avsluttet og ubestemte (ikke bundet til bestemt tidspunkt): *Han har vært i Europa.*
2. om handlinger som nettopp er avsluttet: *Jeg har ventet på deg i tjue minutter (og nå kom du for ett minutt siden).*
3. om handlinger som er påbegynt i fortiden, og som fremdeles fortsetter: *De har bodd i Oslo i to år nå (og de bor der fortsatt). / De har bodd her siden 1990.* (Perfektum brukes med adverbet siden.)
4. om framtid: *Når jeg har spist opp maten min, går jeg ut en tur.*
5. sammen med å være som hjelpeverb; dette gjelder spesielt ved verb som uttrykker forandring, overgang eller bevegelse: *Timen er begynt. Vi er flyttet. Han er kommet.*

Liste over bruk av preteritum og perfektum

Preteritum brukes:		Perfektum brukes:	
For å fortelle om noe som begynte i fortiden og som er avsluttet.	<i>Han bodde her i fire år.</i>	For å fortelle om noe som begynte i fortiden og som fremdeles varer.	<i>Han har bodd her i fire år.</i>
Avsluttet handling ved bestemt tid; man er opptatt av selve verbhandlingen og tidspunktet.	<i>Han flyttet i juli i fjor.</i>	Avsluttet handling ved ubestemt tid; man er mer opptatt av virkningen av det som skjedde, ikke når det skjedde.	<i>Har du vært i Afrika?</i>
Preteritum brukes:		Perfektum brukes:	
Ved for ... siden.	<i>Han flyttet for to år siden.</i>	Ved adverbet siden.	<i>Han har bodd her siden 1990.</i>
Når noe er avsluttet.	<i>Jeg ventet på deg i tjue minutter (men nå venter jeg ikke lenger, ventingen er avsluttet).</i>	Når noe nettopp er avsluttet.	<i>Nå har jeg ventet på deg i tjue minutter (og nå har du nettopp kommet).</i>
Avsluttet handling ved bestemt tid.	<i>Det skjedde mange ulykker i fjor. Jeg spiste for</i>	Om en nåtidig tilstand som inkluderer både	<i>I vår tid har det skjedd mange ulykker. I denne</i>

	<i>mye i forrige uke. Jeg så mye på tv i forrige måned.</i>	nåtiden og fortiden.	<i>uka har jeg spist for mye. I det siste har jeg sett mye på tv.</i>
For å uttrykke hypotetiske, ikke-virkelige utsagn og urealistiske ønsker.	<i>Hvis jeg var deg, ville jeg kjøpt huset. Bare jeg hadde en million, så ville jeg hjelpe deg.</i>	Om framtid.	<i>Når vi har spist opp maten, kan vi gå ut. Etter at vi har gjort oppgavene, kan vi se på tv.</i>

Preteritum setter selve hendelsen i fokus, mens perfektum ikke setter selve hendelsen i fokus, men hva som blir virkningen av hendelsen, og hva hendelsen betyr for nåtiden.

Pluskvamperfektum brukes ... (jeg hadde danset)

1. for å betegne en handling som er avsluttet før en annen handling i fortiden: *Krigen hadde vart i fem år da freden endelig kom. / Anna hadde brukket armen da Jon fant henne.* (Her ligger den førstnevnte hendelsen lenger tilbake i tid enn den sistnevnte. Den handlingen som ligger lengst tilbake i tid, uttrykkes med pluskvamperfektum. Den andre setningen står i preteritum.)

2. for å betegne tenkte tilfeller og det som kunne ha skjedd (men som ikke skjedde): *Hvis du hadde spurt, så ville jeg ha fortalt deg det (men du spurte ikke).*

1. futurum brukes ... (jeg skal / vil / må / kan / bør danse)

1. for å uttrykke framtid: *Skal du bli med på festen?* (NB: Framtid kan også uttrykkes gjennom *kommer til å* + infinitiv: *Hun kommer til å si nei når han spør henne.*)
2. ved personer bruker vi ofte *skal*: *Skal dere alle sammen gå i teateret? Når skal dere sette i gang et nytt kurs?*
3. hvis subjektet ikke er en person, brukes ofte *vil*: *Demonstrantenes aksjoner vil få alvorlige følger.* (Ikke skriv dette: *Demonstrantenes aksjoner skal få alvorlige følger.*)

2. futurum brukes ... (jeg skal / vil / må / kan / bør ha danset)

1. om en handling som vil bli avsluttet en gang i framtiden: *Jeg skal ha snakket med henne om dette før hun flytter til Bergen.*
2. om en handling som vil bli avsluttet innen et gitt tidspunkt: *Dere må ha avsluttet eksamen innen klokka 14.00.*
3. om en handling som angivelig skal ha skjedd (men som man ikke har fått bekreftet eller vet sikkert om har skjedd): *Det skal ha skjedd en ulykke i sentrum.*

Partisipper av sterke verb på *-et*

Partisipper av sterke verb på *-et* bøyes som adjektiv som ender på *-en* (samme som *en gammel – den gamle*):

PARTISIPPER AV STERKE VERB PÅ -ET	BESTEMT FORM ENTALL OG FLERTALL
en brukket fot	<i>den brukne foten</i>
en revet lapp	<i>den revne lappen</i>
en fordrullet mann	<i>den fordrukne mannen</i>
en fordrevet flyktning	<i>den fordrevne flyktningen</i>
en frosset kylling	<i>den frosne kyllingen</i>
en skrevet regel	<i>den skrevne regelen</i>
en forkommen katt	<i>den forkomne katten</i>
et sprukket speil	<i>det sprukne speilet</i>

Passiv

Norsk har to måter å uttrykke passiv på:

1. Ved hjelp av *å bli / å være* + perfektum partisipp av verbet.
2. Med såkalt s-form: *kjøres*.

Slik bøyes verbene i passiv i de ulike verbtidene:

Infinitiv:	<i>å bli spist / å være spist / spises</i>
Presens:	<i>blir spist / er spist / spises</i>
Preteritum:	<i>ble spist / var spist</i>
Perfektum:	<i>har blitt spist / er blitt spist</i>
Pluskvamperfektum:	<i>hadde blitt kastet / hadde vært kastet</i>
1. futurum:	<i>vil/skal bli kastet / vil/skal være kastet</i>
2. futurum:	<i>vil/skal ha blitt kastet / vil / skal ha vært kastet</i>
1. kondisjonalis:	<i>ville/skulle bli kastet / ville / skulle være kastet</i>
2. kondisjonalis:	<i>ville/skulle ha blitt kastet / ville/skulle ha vært kastet</i>

Som en grunnleggende regel kan man si at passiv med *å være* uttrykker en avsluttet handling, mens passiv med *å bli* uttrykker en uavsluttet handling:

Dørene er stengt. (Det har skjedd; handlingen er avsluttet.)

Dørene blir stengt. (Det skjer nå, og det uttrykker en uavsluttet handling.)

S-formen uttrykker en uavsluttet handling: *Dørene stenges.* (Det skjer nå, og det uttrykker en uavsluttet handling.)

S-formen kan også uttrykke en handling som skjer regelmessig eller i framtiden: *Maten spises hver dag klokka 12* (regelmessig handling). / *Dronningen hentes på flyplassen klokka 20* (framtidig handling).

(S-form i passiv – for eksempel «stenges» – er ikke mye brukt i det norske språket i dag, så den formen tar vi ikke opp her.)

Bruk av modale hjelpeverb

Modale hjelpeverb som står sammen et annet verb, forteller noe om hvordan subjektet i setningen forholder seg til det som gjøres (hoved verbet). Modale hjelpeverb på norsk er: *å kunne*, *å måtte*, *å burde*, *å skulle* og *å ville*. Her følger en oversikt over den viktigste bruken av de modale hjelpeverbene:

å kunne	å vite hvordan man skal gjøre noe: <i>Dette kan du godt!</i> å ha mulighet til å gjøre noe: <i>Du kan komme, men du må ikke.</i>
å måtte	å være nødt til å gjøre noe, det er nødvendig: <i>Du må gjøre dette, hvis ikke mister du jobben.</i>
å burde	det er bra for deg å gjøre noe: <i>Du burde ta tran.</i>
å skulle	brukes om framtiden og om noe man har bestemt seg for å gjøre: <i>Jeg skal studere til neste år.</i>
å ville	brukes om noe man har lyst til å gjøre: <i>Vil du bli med meg?</i> brukes om framtiden: <i>Jeg vil studere til neste år.</i>

Ofte blir *å skulle* brukt feil, der det er riktig å bruke *å ville*. Som to hovedregler om forskjellen på bruken av disse verbene, kan vi si:

å skulle	brukes som oftest når det er noe som er bestemt eller planlagt: <i>Vi skal studere økonomi.</i> det ligger en vilje bak det som skal skje: <i>Jeg skal slanke meg fra og med neste mandag.</i> når vi lover noe skal skje i framtiden: <i>Jeg skal lese mer framover</i> ved personer: <i>Skal vi ikke bli med inn til dere?</i>
å ville	hvis subjektet ikke er en person: <i>Det vil kanskje bli annerledes i framtiden.</i> (Ikke skriv: <i>Det skal kanskje bli annerledes i framtiden.</i>)

Skal – kommer til å

Skal + infinitiv bruker vi om framtid når vi kan planlegge eller bestemme over handlingen: *Jeg skal reise til Frankrike til sommeren.*

Kommer til å + infinitiv kan vi bruke om tilstander som vi ikke kan bestemme over: *Denne boka kommer til å selge veldig mye.*

(Her kan vi normalt ikke si: *Denne boka skal selge veldig mye.* Vi kan ikke planlegge og bestemme at en bok skal selge mye.)

Bruk av verbet å få

1. *Få* som hovedverb i setningen: *I går fikk de kake.*
2. *Få* som hjelpeverb kan brukes på flere måter:

Få + infinitiv:

- a) *Dere får gjøre alt jeg ber dere om.* (= Dere må gjøre alt jeg ber om.)

b) *Får jeg ta med meg denne hjem?* (= Kan jeg ta med meg denne hjem? / Får jeg lov til å ta med meg denne hjem?)

Ofte må man høre på måten det blir sagt på om hjelpeverbet *få* uttrykker noe man *må* gjøre, eller noe man *får lov til* å gjøre.

Få + perfektum partisipp:

c) *Jeg får ikke sovet når naboene krangler om natta.* (= Jeg klarer ikke / får ikke til å sove når naboene krangler om natta.)

d) *Jeg fikk ikke kjøpt det jeg skulle i byen.* (= Jeg hadde ikke muligheten til å kjøpe det jeg skulle i byen.)

Å synes – å tro

Å synes betyr å mene, å ha inntrykk av:

1. *Jeg synes du er fin i dag.*

2. *Han synes filmen var god.*

Noen uttrykk med å synes:

1. *Jeg synes synd på henne.* (Jeg føler empati for henne.)

2. *Jeg synes jeg ser det!* (Ironisk utsagn som brukes når vi ikke helt tror på det som blir sagt.)

Vi kan ikke bruke *å synes* om framtiden, for vi vet ikke hva vi *synes* om det som skal komme. Vi kan bare *tro* noe om framtiden: *Jeg tror det blir fint vær i morgen.*

Å tro betyr å være nesten sikker på; å føle seg sikker på:

1. *Jeg tror du kommer til å være fin på festen.*

2. *Jeg tror på Gud.*

Unntak: Man kan bruke verbet *å burde* om framtid sammen med *synes*: *Jeg synes det bør bli fint vær framover, for nå har det regnet i ukevis.* Her uttrykker man sin *mening* om hvordan noe *bør* være i framtiden.